

Notatki do nauki prawa

weź zrób z tych zagadnień proste notatki do nauki na egzamin

Zagadnienia do przygotowania na egzamin:

- definicja prawa naturalnego,
- zasady prawa naturalnego wg Grocjusza,
- relacja między prawem pozytywnym a prawem naturalnym w myśli Grocjusza,
- źródła umowy społecznej wg Pufendorfa,
- rozróżnienie moralności od prawa stanowionego (myśliciele),
- definicja konsensualizmu,
- stosunek idei nacjonalistycznych do koncepcji narodu,
- stosunek idei konserwatywnych do zmiany i rewolucji,
- koncepcja suwerena w myśli C. Schmitta,
- darwinizm społeczny wobec procesu selekcji naturalnej.

[Pokaż więcej](#)[Pokaż mniej](#)

Przygotuję to jako proste notatki egzaminacyjne: definicja, najważniejsze skojarzenia i gotowe krótkie odpowiedzi, żeby dało się z tego szybko powtarzać.

Poniżej masz proste notatki do nauki, napisane tak, żeby dało się z nich od razu odpowiadać na egzaminie.

1. Definicja prawa naturalnego

Prawo naturalne to zbiór norm i zasad, które wynikają z natury człowieka, rozumu, porządku świata albo — w ujęciu religijnym — z woli Boga.

Najważniejsze cechy prawa naturalnego:

- istnieje niezależnie od państwa,
- nie jest tworzone przez parlament ani władzę,
- ma charakter powszechny, czyli dotyczy wszystkich ludzi,
- jest poznawalne rozumem,

- bywa traktowane jako wyższe od prawa stanowionego,
- służy ocenie, czy prawo uchwalone przez człowieka jest sprawiedliwe.

Prosta definicja egzaminacyjna:

Prawo naturalne to prawo wynikające z natury człowieka i rozumu, istniejące niezależnie od prawa ustanowionego przez państwo. Jest uznawane za powszechne, trwałe i nadrzędne wobec prawa pozytywnego.

2. Zasady prawa naturalnego według Grocjusza

Hugo Grocjusz uważał, że prawo naturalne wynika z rozumnej i społecznej natury człowieka. Człowiek nie jest istotą całkowicie samotną, tylko ma naturalną potrzebę życia z innymi ludźmi.

Najważniejsze zasady prawa naturalnego u Grocjusza:

- należy dotrzymywać umów,
- nie wolno naruszać cudzej własności,
- trzeba naprawić wyrządzoną szkodę,
- należy zwrócić cudzą rzecz, jeżeli się ją posiada bez podstawy,
- za złe czyny może spotkać człowieka kara,
- należy dążyć do pokojowego współżycia z innymi.

Bardzo ważne skojarzenie:

Grocjusz uznawał, że prawo naturalne obowiązywałoby nawet wtedy, gdyby założyć, że Boga nie ma. To oznacza, że podstawą prawa naturalnego jest przede wszystkim rozum, a nie tylko religia.

Prosta odpowiedź:

Według Grocjusza zasady prawa naturalnego wynikają z rozumu i społecznej natury człowieka. Człowiek powinien dotrzymywać umów, szanować cudzą własność, naprawiać szkody i żyć pokojowo z innymi. Prawo naturalne ma charakter powszechny i obowiązuje niezależnie od decyzji państwa.

3. Relacja między prawem pozytywnym a prawem naturalnym u Grocjusza

Prawo pozytywne to prawo stanowione, czyli uchwalone przez człowieka, państwo, władcę albo wspólnotę polityczną.

U Grocjusza prawo naturalne jest ważniejsze i bardziej podstawowe niż prawo pozytywne. Prawo pozytywne może różnić się w zależności od państwa, czasu i ustroju, ale nie powinno być sprzeczne z prawem naturalnym.

Relacja wygląda więc tak:

- prawo naturalne jest nadrzędne,
- prawo pozytywne jest tworzone przez ludzi,

- prawo pozytywne powinno być zgodne z prawem naturalnym,
- prawo naturalne służy do oceny sprawiedliwości prawa stanowionego,
- prawo pozytywne może doprecyzowywać zasady prawa naturalnego.

Przykład:

Prawo naturalne mówi, że należy szanować cudzą własność. Prawo pozytywne dokładnie określa, co jest kradzieżą, jaka grozi za nią kara i jaki sąd ma to rozstrzygać.

Prosta odpowiedź:

W myśli Grocjusza prawo naturalne jest podstawą i miarą prawa pozytywnego. Prawo pozytywne jest tworzone przez ludzi, ale powinno respektować zasady wynikające z rozumu i natury człowieka. Jeżeli prawo stanowione narusza podstawowe zasady prawa naturalnego, może być uznane za niesprawiedliwe.

4. Źródła umowy społecznej według Pufendorfa

Samuel Pufendorf uważał, że państwo nie powstaje naturalnie samo z siebie, lecz jest wynikiem umowy między ludźmi.

Źródłem umowy społecznej są:

- potrzeba bezpieczeństwa,
- słabość jednostki żyjącej samotnie,
- konieczność współpracy,
- dążenie do pokoju,
- społeczna natura człowieka,
- rozumne przekonanie, że życie w państwie jest bezpieczniejsze niż życie bez władzy.

U Pufendorfa ważne jest to, że człowiek potrzebuje innych ludzi, ale jednocześnie może być egoistyczny, konfliktowy i niebezpieczny. Dlatego potrzebna jest wspólna władza, która zapewni porządek.

Schemat powstania państwa u Pufendorfa:

1. Ludzie umawiają się, że stworzą wspólnotę polityczną.
2. Następnie ustalają formę rządów.
3. Potem przekazują władzę suwerenowi lub organowi rządzącemu.

Prosta odpowiedź:

Według Pufendorfa umowa społeczna wynika z potrzeby bezpieczeństwa, pokoju i współpracy. Ludzie zawierają ją, ponieważ samotne życie jest niepewne i niebezpieczne. Państwo powstaje więc z rozumnej decyzji ludzi, którzy chcą uporządkować życie społeczne i ustanowić władzę chroniącą wspólnotę.

5. Rozróżnienie moralności od prawa stanowionego

To zagadnienie można łączyć przede wszystkim z Pufendorfem, Thomasiusem i Kantem.

Prawo i moralność są ze sobą powiązane, ale nie są tym samym.

Moralność dotyczy głównie:

- sumienia,
- intencji,
- dobra i zła,
- wewnętrznych przekonań człowieka,
- tego, co człowiek powinien zrobić jako istota moralna.

Prawo stanowione dotyczy głównie:

- zewnętrznego zachowania,
- obowiązków wobec innych,
- norm ustanowionych przez państwo,
- sankcji,
- przymusu państwowego.

Najprostsza różnica:

Moralność mówi, co jest dobre lub złe wewnętrznie, a prawo mówi, co jest dozwolone, zakazane albo nakazane przez państwo.

Pufendorf:

Pufendorf odróżniał obowiązki moralne od obowiązków prawnych. Prawo dotyczy przede wszystkim zewnętrznych relacji między ludźmi i może być egzekwowane przymusem.

Thomasius:

Christian Thomasius mocno rozdzielał moralność i prawo. Uważał, że moralność dotyczy wnętrza człowieka, a prawo dotyczy czynów zewnętrznych i może być wymuszane przez państwo.

Kant:

Immanuel Kant też odróżniał moralność od prawa. Moralność opiera się na autonomii i wewnętrznym poczuciu obowiązku, a prawo reguluje zewnętrzne działania ludzi i może korzystać z przymusu.

Prosta odpowiedź:

Moralność i prawo stanowione różnią się przede wszystkim zakresem i sposobem działania. Moralność dotyczy sumienia, intencji i wewnętrznego przekonania o dobru, natomiast prawo dotyczy zewnętrznych zachowań i jest zabezpieczone przymusem państwowym. Takie rozróżnienie rozwijali między innymi Pufendorf, Thomasius i Kant.

6. Definicja konsensualizmu

Konsensualizm to pogląd, zgodnie z którym podstawą porządku społecznego, politycznego albo prawnego jest zgoda ludzi.

Słowo „konsensus” oznacza zgodę lub porozumienie.

W myśli politycznej konsensualizm oznacza, że:

- państwo powinno opierać się na zgodzie rządzonych,
- władza nie powinna być wyłącznie narzucona siłą,
- umowa społeczna jest podstawą legalności władzy,
- społeczeństwo tworzy porządek przez porozumienie.

W prawie prywatnym konsensualizm może oznaczać, że umowa dochodzi do skutku przez samo zgodne oświadczenie woli stron, a niekoniecznie przez wydanie rzeczy lub szczególną formę.

Prosta odpowiedź:

Konsensualizm to koncepcja, według której podstawą stosunków społecznych, politycznych lub prawnych jest zgoda. W teorii państwa oznacza to, że władza i porządek polityczny powinny wynikać z porozumienia ludzi, na przykład z umowy społecznej.

7. Stosunek idei nacjonalistycznych do koncepcji narodu

Nacjonalizm stawia naród w centrum myślenia politycznego. Naród jest traktowany jako najważniejsza wspólnota, ważniejsza niż jednostka, klasa społeczna czy wspólnota międzynarodowa.

Według idei nacjonalistycznych naród zwykle rozumiany jest jako wspólnota połączona przez:

- język,
- kulturę,
- historię,
- tradycję,
- pochodzenie,
- religię,
- wspólną pamięć,
- interes narodowy.

Najważniejsze założenia nacjonalizmu:

- naród jest podstawową wspólnotą polityczną,
- państwo powinno służyć narodowi,
- interes narodowy jest nadrzędny,
- naród powinien mieć własne państwo albo przynajmniej samodzielność polityczną,
- jednostka jest często podporządkowana dobru narodu.

W łagodniejszej wersji nacjonalizm może oznaczać przywiązanie do własnego narodu i dążenie do jego suwerenności. W wersji radykalnej może prowadzić do wykluczania innych narodów, wrogości, szowinizmu albo przekonania o wyższości własnego narodu.

Prosta odpowiedź:

Idee nacjonalistyczne traktują naród jako najważniejszą wspólnotę polityczną. Naród jest rozumiany jako wspólnota języka, kultury, historii i interesów. Państwo powinno być wyrazem woli narodu i działać na rzecz jego dobra. W skrajnych wersjach nacjonalizm może prowadzić do wykluczania innych grup i podporządkowania jednostki interesowi narodowemu.

8. Stosunek idei konserwatywnych do zmiany i rewolucji

Konserwatyzm nie oznacza całkowitego sprzeciwu wobec każdej zmiany. Konserwatyści zwykle akceptują zmiany, ale tylko wtedy, gdy są stopniowe, ostrożne i wynikają z doświadczenia społecznego.

Konserwatyzm ceni:

- tradycję,
- ciągłość,
- porządek,
- autorytet,
- religię,
- rodzinę,
- własność,
- instytucje historyczne,
- stopniową ewolucję społeczną.

Konserwatyści niechętnie odnoszą się do rewolucji, ponieważ rewolucja:

- niszczy ciągłość społeczną,
- burzy porządek,
- opiera się na abstrakcyjnych ideach,
- często prowadzi do przemocy,
- może zniszczyć instytucje, które powstawały przez wiele pokoleń.

Bardzo ważne skojarzenie:

Edmund Burke krytykował rewolucję francuską. Uważał, że społeczeństwa nie powinno się przebudowywać gwałtownie według abstrakcyjnych teorii.

Prosta odpowiedź:

Konserwatyzm nie odrzuca każdej zmiany, ale sprzeciwia się zmianom gwałtownym i rewolucyjnym. Konserwatyści popierają ewolucyjne reformy, które szanują tradycję, doświadczenie historyczne i ciągłość instytucji. Rewolucja jest przez nich oceniana negatywnie, ponieważ niszczy porządek społeczny i może prowadzić do chaosu.

9. Koncepcja suwerena w myśli Carla Schmitta

Carl Schmitt uważał, że prawdziwym suwerenem jest ten, kto decyduje o stanie wyjątkowym.

Najważniejsze zdanie Schmitta:

Suwerenny jest ten, kto decyduje o stanie wyjątkowym.

O co chodzi?

Normalnie państwo działa według konstytucji, ustaw i procedur. Ale w sytuacji kryzysowej może pojawić się stan wyjątkowy, czyli sytuacja, w której zwykłe normy prawne nie wystarczają.

Według Schmitta prawdziwą władzę ma nie ten, kto tylko wykonuje przepisy, ale ten, kto może zdecydować:

- że sytuacja jest wyjątkowa,
- że zwykłe prawo zostaje czasowo zawieszona,
- jakie środki trzeba podjąć dla ratowania państwa,
- kto jest wrogiem politycznym,
- jak przywrócić porządek.

To jest koncepcja decyzyzmu, czyli przekonania, że u podstaw władzy znajduje się decyzja polityczna, a nie sama norma prawna.

Prosta odpowiedź:

Według Carla Schmitta suwerenem jest ten, kto decyduje o stanie wyjątkowym. Oznacza to, że najwyższa władza ujawnia się w sytuacji kryzysu, kiedy trzeba zdecydować, czy zawiesić normalne obowiązywanie prawa w celu ratowania państwa. Suweren nie tylko stosuje prawo, ale może zdecydować o wyjątku od prawa.

10. Darwinizm społeczny wobec procesu selekcji naturalnej

Darwinizm społeczny to przeniesienie teorii doboru naturalnego z biologii na życie społeczne, polityczne i gospodarcze.

W biologii selekcja naturalna oznacza, że organizmy lepiej przystosowane do środowiska mają większe szanse przeżycia i rozmnażania.

Darwiniści społeczni twierdzili, że podobne mechanizmy działają w społeczeństwie. Według nich między ludźmi, grupami, klasami, narodami albo państwami trwa walka o przetrwanie.

Najważniejsze założenia darwinizmu społecznego:

- społeczeństwo rozwija się przez konkurencję,
- silniejsi i lepiej przystosowani zwyciężają,
- słabsi przegrywają,
- nierówności społeczne są uznawane za „naturalne”,
- pomoc słabszym bywa oceniana negatywnie, bo rzekomo zakłóca naturalną selekcję,
- państwo nie powinno nadmiernie ingerować w proces konkurencji.

Darwinizm społeczny bywał używany do usprawiedliwiania:

- kapitalizmu bez zabezpieczeń socjalnych,
- kolonializmu,
- imperializmu,
- rasizmu,
- eugeniki,
- nierówności społecznych.

Ważna uwaga:

Darwinizm społeczny nie jest tym samym co teoria Darwina w biologii. To raczej ideologiczne zastosowanie biologicznej teorii do społeczeństwa. Problem polega na tym, że z faktu, iż w przyrodzie istnieje selekcja, nie wynika automatycznie, że społeczeństwo powinno działać według zasady bezwzględnej walki.

Prosta odpowiedź:

Darwinizm społeczny przenosi teorię selekcji naturalnej na życie społeczne. Zakłada, że w społeczeństwie trwa walka o byt, w której zwyciężają jednostki, grupy lub narody najlepiej przystosowane. Koncepcja ta usprawiedliwiała nierówności i ograniczanie pomocy słabszym, ponieważ uznawała konkurencję za naturalny mechanizm rozwoju społecznego.

Najkrótsze skojarzenia do zapamiętania

Prawo naturalne — prawo wynikające z natury i rozumu, niezależne od państwa.

Grocjusz — rozum, społeczna natura człowieka, dotrzymanie umów, prawo naturalne ważniejsze niż prawo stanowione.

Prawo pozytywne — prawo uchwalone przez ludzi i państwo.

Pufendorf — państwo powstaje z umowy społecznej dla bezpieczeństwa i pokoju.

Moralność a prawo — moralność dotyczy sumienia i intencji, prawo dotyczy czynów zewnętrznych i przymusu.

Konsensualizm — zgoda jako podstawa porządku społecznego, politycznego lub prawnego.

Nacjonalizm — naród jako najwyższa wspólnota polityczna.

Konserwatyzm — zmiany tak, ale stopniowe; rewolucja nie.

Carl Schmitt — suweren decyduje o stanie wyjątkowym.

Darwinizm społeczny — walka o byt przeniesiona z biologii na społeczeństwo.